

เรื่อง หญ้าแพรก

รายละเอียด

หญ้าแพรก ชื่อสามัญ Bermuda grass, Bahana grass, Creeping-cynodon, Dub grass, Dog's tooth grass, Florida grass, Scutch grass, Lawn grass, Wire grass

หญ้าแพรก ชื่อวิทยาศาสตร์ Cynodon dactylon (L.) Pers. จัดอยู่ในวงศ์หญ้า ([POACEAE](#) หรือ [GRAMINEAE](#))

สมุนไพรหญ้าแพรก มีชื่อท้องถิ่นอื่นๆ ว่า หญ้าแฝด (ภาคเหนือ), หญ้าเป็ด (ภาคตะวันตกเฉียงเหนือ), หนอเก้เค (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน), ทิซัวเช่า (จีน), สททล (สัด-ทะ-ละ), สททโล (สัด-ทะ-โล) , หริต (หะ-ริ-ตะ) เป็นต้น

ลักษณะของหญ้าแพรก

- ต้นหญ้าแพรก มีถิ่นกำเนิดในแถบเอเชียและยุโรป เจริญเติบโตได้ดีในภูมิภาคที่มีอากาศร้อนและอากาศ

อบอุ้น โดยจัดเป็นพรรณไม้จำพวกหญ้า ต้นมีขนาดเล็ก มีอายุได้หลายปี ลำต้นแตกกิ่งก้านสาขาปกคลุมดิน เจริญเติบโตแบบแผ่ราบไปตามพื้นดินหรือเลื้อยปกคลุมดินไปได้ยาวประมาณ 1 เมตร และลำต้นชูตั้งขึ้นสูงประมาณ 10-30 เซนติเมตร ลักษณะของลำต้นเป็นข้อและมีรากงอกออกมา ขยายพันธุ์ด้วยวิธีการเพาะเมล็ด กิ่ง ราก และแตกลำต้นไปตามพื้นดิน เจริญเติบโตได้ดีในดินเกือบทุกชนิด ต้องการความชื้นในปริมาณค่อนข้างมาก หญ้าชนิดนี้มักพบขึ้นเองตามพื้นที่แห้งแล้ง ที่ว่างริมถนน หรือในบริเวณสนามหญ้า หน้ำท่วมทั้งและสามารถขึ้นได้ในดินเค็ม ที่ความสูงเหนือระดับน้ำทะเลประมาณ 40-400 เมตร

- **ใบหญ้าแพรก** ใบจะออกเป็นกระจุกตามข้อของลำต้น โดยจะออกตรงข้ามกัน ลักษณะของใบเป็นรูปเส้นยาวหรือรูปใบหอกเรียว ปลายใบแหลมยาว โคนใบมีขนสั้น ๆ สีขาวก่อนถึงส่วนที่หุ้มรอบข้อ ใบมีขนาดกว้างประมาณ 1-3 มิลลิเมตร และยาวประมาณ 1-6 เซนติเมตร
- **ดอกหญ้าแพรก** ออกดอกเป็นช่อกระจุก ในช่อหนึ่งจะมีดอกย่อยอยู่ประมาณ 3-6 ช่อย่อย ก้านช่อดอกรวมยาวได้ประมาณ 1.5-5 เซนติเมตร ช่อดอกย่อยมีลักษณะเป็นเส้นสีเขียวเทาถึงสีม่วง ยาวได้ประมาณ 2-5 เซนติเมตร มีดอกย่อยเรียงกันเป็นแถว 2 แถว ดอกย่อยมีขนาดยาวประมาณ 1.5-3 มิลลิเมตร อัดกันแน่นอยู่บนด้านหนึ่งของก้านดอกย่อย ดอกมีเกสรเพศผู้ 3 อัน มีอับเรณูสีม่วงยาว 1.1-5 มิลลิเมตร ส่วนรังไข่มีก้านเกสรเพศเมีย 2 เส้น ส่วนปลายเป็นฝอยลักษณะคล้ายขนนก สามารถออกดอกได้ตลอดทั้งปี
- **ผลหญ้าแพรก** เมื่อดอกร่วงจะติดผล ผลหรือเมล็ดจะมีขนาดเล็กมาก ยาวได้ประมาณ 11.5 มิลลิเมตร มีลักษณะเป็นรูปไข่ สีน้ำตาลไปจนสีแดง

เนื่องจากหญ้าแพรกเป็นวัชพืชชนิดหนึ่งที่ขยายพันธุ์ได้อย่างรวดเร็ว ในส่วนของวิธีการป้องกันและกำจัดนั้นก็ทำได้หลายวิธี เช่น การไถตะเพื่อกลบทำลาย ถ้ายังขึ้นมาได้อีกก็อาจจะต้องไถซ้ำ หากยังมีหลงเหลืออยู่ก็ให้เก็บทำลายไหลและลำต้นให้หมดในขณะที่คราดทำเทือก หรือใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชก็ได้ เป็นต้น

สรรพคุณของหญ้าแพรก

1. ช่วยแก้โรคเบาหวาน (ลำต้น, ทั้งต้น)
2. ทั้งต้นมีรสขม ชุ่มเล็กน้อย เป็นยาสุขุม ใช้เป็นยาแก้ลมชัก ตรากรดำทำงานหนัก (ทั้งต้น)
3. ใช้เป็นยาแก้ไข้ ด้วยการใช้ลำต้นสดประมาณ 15-30 กรัม นำมาต้มเอาน้ำกิน (ลำต้น, ทั้งต้น)
4. ทั้งต้นใช้ต้มกับน้ำกินเป็นยาแก้ไข้พิษ ใช้กาฬ ใช้หัว รวมถึงเหือดหัด และอีสุกอีใส (ทั้งต้น)
5. ทั้งต้นใช้ต้มกินเป็นยาแก้ร้อนในกระหายน้ำ (ทั้งต้น)
6. ใช้เป็นยาแก้อาเจียนเป็นเลือด (ลำต้น, ทั้งต้น)

7. ช่วยขับลม (ลำต้น, ทั้งต้น)
8. ช่วยแก้อาการท้องเสีย (ลำต้น)
9. ยาต้มของต้นหญ้าแพรกใช้กินเป็นยาแก้ท้องเดินเรื้อรังได้ (ลำต้น)
10. รากและลำต้นมีสรรพคุณเป็นยาขับปัสสาวะ ด้วยการนำมาต้มกับน้ำกินเป็นยา (ลำต้น, ราก, ทั้งต้น) ช่วยแก้
นิ่วในกระเพาะปัสสาวะ (ราก)
11. รากใช้เป็นยาแก้ซีสฟิลิสในระยะออกดอก (ราก)
12. ช่วยแก้ริดสีดวงทวาร (ลำต้น, ทั้งต้น) แก้ริดสีดวงทวารมีเลือดออก (ราก)
13. ทั้งต้นใช้ต้มกับน้ำกินเป็นยาแก้ตกโลหิตระดูมากเกินไปของสตรี (ทั้งต้น)
14. ช่วยแก้อาการบวมหน้า (ลำต้น, ราก, ทั้งต้น)
15. ใช้เป็นยาห้ามเลือด ด้วยการใช้ลำต้นสดนำมาตำแล้วพอกบริเวณที่เป็น (ลำต้น, ทั้งต้น)
16. ทั้งต้นนำมาตำใช้เป็นยาพอกแผลจากการหกล้มหรือกระทบกระแทก มีคบาด ช่วยสมานบาดแผล ทำให้
แผลหายเร็วขึ้น (ทั้งต้น)
17. ทั้งต้นนำมาตำกับเหล้าใช้เป็นยาพอกทาแก้พิษอักเสบ ปวดบวม (ทั้งต้น)
18. ช่วยรักษาพิษไข้มีผื่นต่าง ๆ เช่น เป็นหัด เหือด ตำแดง อีสุกอีใส เป็นต้น ด้วยการนำลำต้นสดนำมาตำคั้น
เอาน้ำและกากพอกหรือทาบริเวณที่เป็น (ลำต้น)
19. ใช้เป็นยาแก้โรคหนองเรื้อรัง ด้วยการนำรากแห้งประมาณ 60 กรัม นำมาต้มหรือบดให้ละเอียด ใช้กินเป็น
ยา (ราก)
20. ใช้ลำต้นสดนำมาตำคั้นเอาน้ำและกากพอกหรือพอกแก้อาการปวดข้อ (ลำต้น)
21. ช่วยแก้อัมพาต แก้อัมพาตครึ่งตัว แขนขาชา ปวดเมื่อยกระดูก ด้วยการนำทั้งต้นนำมาชงกับเหล้ากิน
(ลำต้น, ทั้งต้น)

หมายเหตุ : วิธีใช้ตาม [1] ส่วนของลำต้นสดให้ใช้ครั้งละ 15-30 กรัม นำมาต้มเอาน้ำกิน ถ้าใช้ภายนอกให้นำต้น
สดมาตำคั้นเอาน้ำและกากพอกหรือทาบริเวณที่เป็น ส่วนรากให้ใช้รากแห้งครั้งละประมาณ 60 กรัม นำมาต้มหรือ
บดให้ละเอียด ใช้กินเป็นยา

ข้อมูลทางเภสัชวิทยาของหญ้าแพรก

- จากการทดลองฉีดสารอัลคาลอยด์ของหญ้าแพรก ในขนาด 2.5 มิลลิกรัมต่อน้ำหนักตัว 1 กิโลกรัม โดยฉีด
เข้าในหลอดเลือดดำของกระต่ายทดลอง พบว่าเลือดจากบาดแผลของกระต่ายจะเกิดการแข็งตัวขึ้น และ
เลือดจะหยุดไหลได้เร็วขึ้น
- สารอัลคาลอยด์บางชนิดในหญ้าแพรกมีฤทธิ์ทำให้การไหลเวียนของโลหิตของหนูและหนูถีบจักรช้าลง แต่มี

ฤทธิ์เพิ่มการบีบตัวของลำไส้ที่แยกออกจากตัวของหนูตะเภา และมีส่วนที่เป็น Glycoside มีที่ฤทธิ์ลดความดันโลหิตของแมว

- สารสกัดจากลำต้นหญ้าแพรกด้วยอีเทอร์มีฤทธิ์ในการฆ่าเชื้อ Bacillus subtilis, Escherichia coli, Pseudomonas aeruginosa, Salmonella typhi, Shigella dysenteriae, Staphylococcus aureus, Streptococcus faecalis แต่สารที่สกัดด้วยแอลกอฮอล์จะมีฤทธิ์ในการฆ่าเชื้อไวรัส ซึ่งมีการทดลองกับ Vaccinia virus
- จากรายการเป็นพิษที่ทำการศึกษาในประเทศอินเดีย ตรวจพบ hydrocyanic acid ในพืชนี้ ทำให้สัตว์ที่กินพืชนี้เข้าไปเกิดอาการเป็นพิษ โดยมีอาการกล้ามเนื้อหน้าซักรกระตุก สัตว์เกิดอาการกัดฟัน ตามมาด้วยความดันโลหิตสูง และส่งผลให้สัตว์ตายในเวลาต่อมา

ประโยชน์ของหญ้าแพรก

- หญ้าแพรกเป็นแหล่งของอาหารสัตว์ตามธรรมชาติ สำหรับสัตว์จำพวกแกะและม้าได้เป็นอย่างดี เช่น พวกโค กระบือ แกะ แพะ เป็นต้น (แม้ในฤดูร้อนก็ยังเขียวชอุ่มให้สัตว์แกะและม้ากินได้)
- คุณค่าทางโภชนาการทางอาหารสัตว์ของหญ้าแพรกที่มีอายุประมาณ 45 วัน จะประกอบไปด้วย โปรตีน 9.7%, เยื่อในส่วนของ ADF 31.5%, NDF 67.7%, แคลเซียม 0.5%, ฟอสฟอรัส 0.12%, โปแทสเซียม 1.54%, ลิกกิน 6.4%
- ใช้ปลูกเป็นพืชคลุมดินเพื่อป้องกันการชะล้างดินได้ดี แต่รากจะไม่มีคุณสมบัติในการป้องกันน้ำกัดเซาะหน้าดินพังทลายได้เหมือนหญ้าแฝก
- ทั้งต้นสดใช้ในพิธีไหว้ครู เพื่อเป็นสัญลักษณ์ให้ศิษย์มีปัญญาแตกฉานได้รวดเร็วประดุจหญ้าแพรกที่แตกทอดไปตามพื้นดิน (ใช้ร่วมกับดอกเข็มและดอกมะเขือ)

ความหมายของหญ้าแพรก

ในพานดอกไม้ไหว้ครูนั้นจะประกอบไปด้วย ดอกเข็ม ดอกมะเขือ และหญ้าแพรก โดยดอกเข็มนั้นมีลักษณะแหลมคล้ายเข็ม มีความหมายในการอธิษฐานว่า ขอให้สติปัญญาเฉียบแหลมดุจตั้งเข็ม ส่วนดอกมะเขือนั้นเวลาบานมันจะคว่ำลง มีความหมายในการอธิษฐานว่า ศิษย์จะน้อมรับวิชาความรู้จากครูบาอาจารย์ด้วยความเคารพ

ในส่วนหญ้าแพรกนั้น เป็นหญ้าที่ไม่มีพิษมีภัยแก่ผู้ใด เมื่อเหยียบย่ำมันมันก็ไม่ทำให้เราบาดเจ็บ หญ้าแพรกจึงมีความหมายในการอธิษฐานว่า ศิษย์จะเป็นผู้มีความอ่อนน้อมและไม่โกรธตอบ แม้ว่าครูจะเขี่ยนตีหรืออบรมสั่งสอนก็จะไม่โกรธ ไม่คิดอาฆาต พยาบาท เพราะครูทำไปด้วยความหวังดีมีเมตตาอยากให้ศิษย์เป็นคนดี

แม้ในฤดูแล้งเองที่พรรณไม้ชนิดอื่นต้องแห้งเหี่ยวตายไปตาม ๆ กัน หรือครั้นในถึงฤดูฝน ที่มีฝนตกมากจน น้ำท่วมขังทำให้พรรณไม้ชนิดอื่นตายหมด แต่หญ้าแพรกเองก็ยังมีชีวิตอยู่ได้โดยไม่แห้งเหี่ยวหรือเน่าตาย หญ้าแพรกจึงมีความหมายในการอธิบายอีกอย่างหนึ่งว่า ให้ศิษย์นั้นเป็นผู้มีความอดทนในการศึกษาเล่าเรียน

หญ้าแพรกยังเป็นพืชพื้นตัวหรือเจริญเติบโตได้งอกงามและแพร่กระจายพันธุ์ได้อย่างรวดเร็ว ถ้าใช้หญ้าแพรกไว้ ครูลแล้วจะทำให้ลูกศิษย์เป็นผู้มีปัญญาแตกฉานเจริญงอกงามเหมือนหญ้าแพรก และประสบความสำเร็จในด้านการ ศึกษาได้อย่างรวดเร็วประดุจดั่งหญ้าแพรกที่แตกทอดแพร่กระจายพันธุ์ไปตามพื้นดิน

นอกจากนี้หญ้าแพรกยังเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความไม่เหลื่อมล้ำ ลดความแตกต่างทางฐานะและสังคมของศิษย์ ไม่ให้แข่งขันหรืออวดร่ำอวดรวย ไม่เห็นใครสูงกว่าหรือต่ำกว่า ไม่ต้องหาของมีค่ามาไหว้ครูซึ่งอาจทำให้เห็น คุณธรรมในตัวครูลดลงจากพฤติกรรมของศิษย์ได้ นี่จึงเป็นกุศโลบายอย่างหนึ่งที่ครูอาจารย์ในสมัยก่อนวาง บรรทัดฐานให้ครูและศิษย์ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาด้วยความเคารพไม่ให้เห็นว่าใครสูงหรือต่ำ หญ้าแพรกจึงได้ชื่อ ว่าเป็นอารมณ์ของแผ่นดิน

ส่วนในประเทศอินเดียจะใช้หญ้าแพรกเพื่อบูชาพระพิฆเนศ เพราะเขาถือ ว่าพระพิฆเนศเป็นครู เป็นเทพเจ้าแห่ง ความรู้ และยังมีความเชื่ออีกหลายความเชื่อที่เชื่อว่าหญ้าแพรกเป็นของศักดิ์สิทธิ์

คำสำคัญ : หญ้าแพรก

ที่มา : <https://medthai.com/>

รวบรวมและจัดทำข้อมูล : กาญจนา จันทร์สิงห์

วันที่ : 2020-07-17

https://arit.kpru.ac.th/ap2/local/?nu=pages&page_id=1759&code_db=610010&code_type=01